

OB 40-LETNICI USTANOVITVE ITAL. LJUDSKE STRANKE

O „zvestobi“ Krščanske demokracije načelom predhodnice

Odpad od katoliške manjšinske politike - Pred zasedanjem italijansko-jugoslovanskega odbora v Beogradu - Kdo žene slovenske katoličane v sodelovanje s komunisti?

Dne 1. februarja so demokristjani slovesno obhajali tudi v Trstu 40-letnico ustanovitve bivše Italijanske ljudske stranke, ki je bila, kot vemo, predhodnica današnje Kršč. demokracije. Svečanosti so se udeležili vsi tukajšnji veljaki vladajoče stranke, tako njen pokrajinski tajnik Corrado Belci, župan Franzil, oba državna poslanca Sciolis in Bologna, bivši župan Bartoli in nekaj gostov iz Rima.

Uradni govornik je bil občinski odbornik dr. Doro Rinaldini, sin pokojnega barona Rudolfa Rinaldinija, ustanovitelja Ljudske stranke na Tržaškem.

V svojem predavanju je obrazložil načela, na katerih je temeljila nekdanja stranka, ter poudaril, da mora Kršč. demokracija tem načelom ostati brezpogojno zvesta, četudi bi zavoljo tega utegnili imeti kako trenutno škodo. Pokrajinski tajnik Belci je na proslavi označil Kršč. demokracijo le za zvesto nadaljevalko prejšnjih teženj in gibanj italijanskih katoličanov. Od tod izhaja življenjska moč katoliške misli v političnem razvoju Italije.

V NASPROTJU Z RESNICNOSTJO

K tem trditvam bi radi pripomnili naslednje. Najprej, da ni naš namen kakorkoli omalovaževati resničnih zaslug, ki si jih je pridobila Kršč. demokracija za državo.

Pod spretnim vodstvom De Gasperija in ob pomoči Amerike ji je uspelo popolnoma obnoviti uničeno gospodarstvo Italije in ga spraviti celo na znatno višjo in naprednejšo raven, nego je bilo pred vojno. Po padcu fašizma je odločilno pripomogla, da je Italijanska republika dobila zares demokratsko in socialno ustavo, in De Gasperijeva zasluga je tudi, da je Italija prišla v inozemstvu spet do ugleda in vpliva, ki ju je bil fašizem docela razdejal.

V tem pogledu se Kršč. demokracija lahko res pohvali, da je vredna naslednica Italijanske ljudske stranke don Sturza. Vendar mi smo narodna manjšina in naša dolžnost je, da presojava razne stranke, in zlasti katoliške, tudi po tem, kako ravnajo z našim ljudstvom. Vprašati se moramo, po kakšnih smernicah rešuje ta ali ona italijanska stranka vprašanje pravičnega in res človeškega sožitja med sosednima narodoma v naših krajih.

Če g. Belci, dr. Rinaldini in drugi tukajšnji demokristjanski prvaki menijo, da je njihova politika tudi v tem vprašanju v zvestem skladu z načeli don Sturzove stranke,

jim lahko z mirno vestjo sporočimo, da je taka njihova trditev v najostrejšem nasprotju z zgodovinsko resnico.

DON LUIGI STURZO IN SLOVENC

Ko so zastopniki naše manjšine po prvi svetovni vojni stopili v Rimu prvič v stik z glavnim tajnikom Ljudske stranke don Sturzom, so bili naravnost presenečeni, koliko bistrega razumevanja je imel ta Sicilijanec za položaj in potrebe Slovencev in Hrvatov v Julijski krajini. Govoril je tako, kot da bi bil sam pripadnik naše manjšine. Videti je bilo takoj, da je daljnoviden in globokoumen politik in pravi kristjan.

Samo po sebi razumljivo se mu je zdelo, da nam pritičejo osnovne in srednje šole v materinem jeziku, da je treba uvesti povsod, kjer prebiva narodna manjšina, dvojezičnost na sodnije, v vse urade in javne napise, v čisto naših občinah naj pa bo uradni jezik slovenščina ali hrvaščina. Toda Ljudska stranka se ni zadovoljila z lepimi besedami in obljubami, temveč je tam, kjer je bila pri nas na oblasti, svoja načela tudi izvajala.

SEDANJE STANJE

V goriškem pokrajinskem zboru so Slovenci govorili v slovenščini, Italijani v italijanščini, na slovenske vloge je goriška pokrajinska uprava odgovarjala v slovenšči-

Odpad od preteklosti

In proti tej gonji demokristjanskih veljakov, uperjeni zoper osnovne človeške in narodne pravice slovenskih katoličanov, se ni vzdignil niti en glas ugovora iz italijanskih katoliških vrst, četudi traja hujskanje že več tednov.

Kako je vpričo vsega tega mogoče trditi, da je tukajšnja Kršč. demokracija ostala zvesta načelom in smernicam Ital. ljudske stranke, je naravnost nedoumljivo. Saj je vendar za vsakega človeka čiste pameti jasno, da pomeni politika, ki jo vodijo demokristjani naših krajev do Slovencev, očiten in vsesplošen odpad od smernic don Sturzove stranke in obenem od načel krščanstva na področju ravnanja z drugojezičnimi ljudstvi!

Še bolj nedoumljivo za vse zavedne Slovence pa je, kako so se vsemu temu nakljub mogli najti med nami možje in celo izobraženci, ki so za časa zadnjih volitev v rimski parlament svetovali našemu ljudstvu, naj glasuje za take demokristjanske

ni, v slovenskih občinah je bilo vse uradovanje v jeziku ljudstva.

Primerjajmo tedanje razmere z današnjimi! Če si danes Slovenec drzne v katerem koli pokrajinskem zboru ali v tržaškem in goriškem mestnem svetu spregovoriti le besedo v svojem jeziku, mu ogorčeni demokristjani takoj zamašijo usta. Bivši tržaški župan Bartoli je naš jezik celo javno zasramoval, primerjajoč ga z govoricco afriških črncev Mau Mau. Sedanji župan Franzil se je na volilnem zborovanju v Trstu javno bahal, da so bili demokristjani in ne fašisti tisti, ki so se prvi uprli rabi slovenščine na shodu pred tržaško mestno hišo.

Poslanec Sciolis je znan kot odločen nasprotnik slovenske šole, njegov tovariš poslanec Bologna, za katerega so mnogi nezavedni Slovenci celo glasovali, je v parlamentu izjavil, da se mora slovenska manjšina pretopiti v italijanski skupnosti, se pravi zginiti kot poseben narod z obličja zemlje.

In sedaj, ko se je sestel v Beogradu italijansko-jugoslovanski mešani odbor za zaščito narodnih manjšin na bivšem Svobodnem ozemlju, se je sprožila pri nas naravnost divja gonja proti dvojezičnosti, katere se poleg fašistov in drugih nacionalističnih nestrpnih udeležujejo tudi prvaki iz tukajšnje Kršč. demokracije.

kandidate, se pravi za nasprotnike in potujčevalce lastnega naroda. To je in ostane brez dvoma ena izmed najtemnejših strani v politični zgodovini primorskih Slovencev.

KAKSNE SO POSLEDICE?

Če se demokristjanski veljaki za našo manjšino ne le nič ne brigajo, ampak ji celo nasprotujejo, je jasno, da je sleherno sodelovanje s tukajšnjo Kršč. demokracijo nemogoče. Kje naj od vseh zapuščeni Slovenci iščejo pomoči? Jasno je, da tam, kjer jo najdejo.

In kaj, ako hočejo pravično slovensko stvar podpreti italijanski levičarji in komunisti? Ali naj Slovenci pomoč odbijejo? Po vesti tega ne morejo. Saj niso oni krivi, da tukajšnji demokristjani ne izpolnjujejo do manjšine dolžnosti, katere jim nalaga katoliška morala, pač to delajo komunisti.

Tako se je zgodilo, da je v zadevi slovenskih šolskih spričeval ponudil Slovincem,

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

SPORAZUM O CIPRU

Otok Ciper, katerega prebivalstvo je sestavljeno iz 4 petin Grkov in 1 petine Turkov, je povzročal, kot znano, že leta hude preglavice angleškemu gospodarjem. Grki so zahtevali priključitev otoka k svoji matični državi. Turki so se pa temu odločno uprli, ker so se bali, da bi bila njihova manjšina zatem izpostavljena narodnemu zatiranju.

Za ciprske Turke se je zavzemala seve tudi turška vlada. Da bi zaščitila svoje rojake, je predlagala, naj se otok razcepi na dva dela, čemur se je pa protivila vlada v Atenah. Tako je nastalo ostro nasprotje tudi med Grčijo in Turčijo, ki sta obe članici Atlantske skupnosti in zaveznici zapadnjakov. Ciper je bil vzrok, da se Grčija ni udeleževala sej Atlantske zveze, Ciper je pa tudi izpodkopal Balkansko skupnost, h kateri je poleg Grčije in Turčije spadala tudi Jugoslavija.

Samostojna država

Spor, ki se je zdel nerešljiv, je pa zdaj poravnal. Najvišji zastopniki obeh držav so se sestali v Švici, kjer so v Zürichu včeraj sklenili sporazum. Rešitev so našli v tem, da naj Ciper s privoljenjem Angležev postane samostojna republika, ki bi se lahko priključila Britanski skupnosti narodov (Common Wealth), kot je storila n. pr. Indija.

Turki so zahtevali jamstva, da se ne bo Ciper v prihodnosti kljub vsemu združil z Grčijo, kar bi bilo lahko izvedljivo, ker bodo v novi republiki imeli Grki štiripetinsko večino. Da bi pomirila Turčijo, je atenska vlada predlagala, naj pride v mednarodno pogodbo člen, ki prepoveduje Cipru, da se odpove samostojnosti ter priključi Grčiji. Približno tako, kot se je obvezala Avstrija, da se ne bo združila z Nemčijo.

Na otoku bodo imeli Grki svojo poslansko zbornico, Turki svojo, senat pa bo skupen. Predsednik republike bo Grk, podpredsednik Turk. To je jedro sporazuma, ki ga mora sedaj še odobriti Velika Britanija, ki ima Ciper pod svojo oblastjo. Nadškof Makarios je izjavil, da je z izidom pogajanj v Zürichu zadovoljen.

TITO V SUDANU

Maršal Tito je včeraj zaključil svoje politične razgovore z etiopskim cesarjem Haile Selasijem, v katerih se je izkazalo, da imata Jugoslavija in Abesinija enake poglede na mednarodni položaj. Sodelovanje med obema državama se bo zlasti na gospodarskem in tehničnem področju poglobilo. Danes je Tito odpotoval s spremstvom v sosedno afriško državo Sudan.

ZASEDANJE V BEOGRADU

V torek so se pričela v Beogradu posvetovanja italijansko-jugoslovanskega odbora za zaščito manjšin na bivšem Svobodnem tržaškem ozemlju. Na dnevnem redu je med drugim dvojezičnost na sodiščih in drugih javnih uradih, v napisih ulic in nazivih krajev. Obravnavali bodo tudi manjšinsko šolstvo.

Sama vprašanja, ki zadevajo življenjske koristi Italijanov in Slovencev tu — in onstran meje. Tukajšnji laški nacionalisti zahtevajo te pravice sicer za svoje rojake v Istri, a jih odločno zanikajo tržaškimi Slo-

vencem, četudi s tako politiko očitno škodujejo samo istrskim Italijanom.

Njihovo sovraštvo do Slovencev je pač močnejše kot ljubezen do lastnega naroda.

LATERANSKE POGODBE

Letos so prvič obhajali bolj slovesno v Italiji obletnico tako imenovanih Lateranskih pogodb, podpisanih 11. februarja 1929 med državo in Cerkvijo, s katerimi je bil poravnal med njima spor, trajajoč od l. 1870, to je več ko pol stoletja. Po vseh šolah so letos imeli predavanja in tolmačili pomen zgodovinskega dogodka. Ob 30-letnici se tudi mi spominjamo teh pogodb, ker se v njih nekateri členi tičejo tudi narodnih manjšin, a nas niso mogli zadovoljiti.

SODNA OBRAVNAVA V FLORENCI

Proces proti bivšim partizanom iz Beneške Slovenije se vleče že v četrti teden in postaja dolgočasen. Priče pripovedujejo v glavnem o kravah in konjih, ki so jim jih zaplenili partizani, glede tedanjih političnih razmer pa ne znajo povedati nič prepričevalnega.

Skraini čas je že, da se obravnava ukine, zakaj vsak trezen človek, ki v Florenci prisostvuje sodni razpravi, se mora prepričati, da gre za pravo komedijo, katera pa na žalost utegne vendar skvariti dobre odnose med sosednima državama in narodoma.

UZAKONITEV NASIH ŠOL

Komunistični poslanci Vidali, Franco, Beltrame, De Grada, Roffi in tovariši so predložili poslanski zbornici načrt za uzakonitev slovenskega šolstva na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini. Ker v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini slovenskih šol ni, bi jih bilo treba za ondotne Slovence šele ustanoviti. Besedilo zakonskega osnutka komunistov nam ni še znano in zato o njem ne moremo še izreči sodbe.

DOLGIN

Najdaljši človek na svetu je 23-letni Japonec Macuzaka, živeč v Tokiu. Meri kar 2 metra in 30 centimetrov. Ker je zmerom više rasel in imel zaradi svoje postave povsod sitnosti, se je dal operirati. Odvzeli so mu, da bi rast ustavili, neke žleze. Najbrž so se bali, da bi s časom ne segel v oblake.

HUDE SKRBI

V Švici je prišlo do spora, kakšno obliko naj ima sir: okroglo ali štirioglo. Državna zveza mlekarjev je sklenila, naj sir ohrani staro obliko okroglih hlebov, češ da je nanjo navajena velika večina odjemalcev. Zares važen problem v naši atomski dobi!

DEBELI MIRKO

Blizu Cremona živi debel prašič, imenovan Federico, ki je dolg 2 metra in tehta 386 kilogramov. Visok je več ko en meter. Mirka, kateri je največji prasec v Italiji, bodo te dni zaklali.

Razmere na Koroškem

Avstrijska vlada je, kot znano, poslala na Koroško skupino izvedencev, da preiščejo, kakšen je položaj na šolah narodno mešanega ozemlja, odkar je 22. septembra izšla zloglasna Wedenigova odredba zoper obvezni dvojezični pouk. Strokovnjaki so obiskali okoli 30 krajev, kjer so mnogi starši bili »zahtevali« za svoje otroke pouk samo v nemščini, češ da je nedopustno siliti njihove nemške otroke k učenju slovenščine.

Kaj so vladni izvedenci dognali, ni bilo nikjer priobčeno, ker je bila preiskava strogo zaupna. Nekaj značilnih stvari je pa kljub temu prodrlo v javnost. Da naši bralci spoznajo, kakšne razmere vladajo med koroškimi Slovenci, hočemo tu navesti nekaj dejstev, ki jih je ugotovil dopisnik Ljudske pravice Slavko Fras:

Odbor strokovnjakov je med drugimi kraji obiskal tudi Sv. Štefan na Zili, kjer po avstrijskem ljudskem štetju iz l. 1951 ne živi več noben Slovenec. Učitelj na ondotni nemški šoli je res izjavil, da v njegovi šoli že davno ni nobenega slovenskega otroka. Vladni izvedenci so pa ugotovili da je ta nemška šola sestavljena iz dveh tretjin učencev slovenskega materinega jezika.

Vsi pojejo po slovensko

V Goričah je komisija ugotovila naslednje: vsi učenci, ki so bili objavljeni od slovenskega pouka, so samo otroci slovenskih staršev, medtem ko so resnično nemške družine zahtevale, naj se njihova deca še nadalje poučuje v obeh deželnih jezikih, češ da je zanjo to koristno in potrebno. Zakaj bi to ne bilo koristno tudi za Slovence?

V Vodiči vasi so vladni odposlanci obiskali ondotno šolo, v kateri so bili samo še štirje učenci prijavljeni za slovenski pouk, vsi ostali pa za čisto nemški, češ da so pač otroci nemških družin. Ko so vladni pregledniki povabili slovenske učence, naj zapojejo kako slovensko pesem, so se vsi ostali »nemški« otroci pridružili petju. Jansen dokaz, da so tudi oni Slovenci.

V Rutah so vsi starši objavili svoje otroke od slovenskega pouka. To se je zgodilo na pritisk ondotnega veleposestnika Marscha, pri katerem so starši zaposleni in zato od njega gospodarsko popolnoma odvisni. Uradni pregledniki so ugotovili, da v tej nemški šoli niti en učenec ne razume nemščine, marveč le slovenščino. Predsednika komisije je to tako razjarilo, da je baje vzkliknil: »To so res vnebovpijoče razmere«.

Teh nekaj primerov naj zadostuje, čeprav bi lahko navedli še druge. Zanimivo bi vsekar bilo zvedeti, kaj vse so vladni odposlanci videli na desetinah ostalih šol. Na vsak način so lahko ugotovili vsaj to, da je bila odredba socialista Wedeniga popolnoma neumestna, ker je dala bivšim hitlerjancem, veleposestnikom in kapitalistom spet možnost, da z nasiljem in grožnjami pritisnejo na socialno odvisne slovenske delavce in revne kmetovalce ter se tako lahko nadaljuje brezvestno raznarodovanje njihovih otrok.

Dunajska vlada bi morala sedanjo šolsko politiko do naših koroških bratov temeljito spremeniti že zavoljo tega, ker bi sicer zgubila sleherno moralno in politično legitimacijo, da se istočasno zavzema za pravice nemške manjšine na Južnem Tirolskem.

Po svetu

AVSTRIJA — Dunajski občinski svet je sklenil črtati iz seznama volivcev vse tiste osebe, ki so bile trikrat kaznovane zaradi pijanosti ali so v pijanosti zagrešile kako kaznivo dejanje.

—o—

Radijska postaja v Linzu je pred kratkim iznenada prekinila oddajo. Kakih deset strokovnjakov se je več ur trudilo, da bi ugotovili vzroke okvare. Naposled so ugotovili, da so v priprave prišli hrošči ter povzročili kratek stik.

NEMCIJA — Nedavno tega so v Mainzu izročili naslovníkom pismo, ki ga je neki nemški vojak na fronti pisal leta 1916 materi. Pismo so našli v Angliji, prejela pa ga je vdova bivšega vojaka, ker sta pisec in mati medtem že umrli.

—o—

V Coburgu so meški zdravniki pripravljali strokovno zborovanje, a prišli v veliko zadrego, ker so bile mnoge prijavnice nečitljive, zakaj znano je, da je pisava zdravnikov izvečine prava čečkarija. Na pomoč so poklicali lekarnarje, ki so prijavnice takoj prebrali.

ANGLIJA — Šolski ravnatelj v Londonu so ugotovili, da je med 3500 učenci, starimi od 11 do 17 let, kar 3400 kadilcev. Četrtnina otrok v ljudskih šolah pokadi tedensko vsaj pet cigaret, v srednjih šolah pa je odstotek večji.

FRANCIJA — Pariški dnevnik Figaro je objavil laskavo poročilo o Združenju francoskih pogrebnih zavodov. Združenje se je uredništvu zahvalilo za poročilo s pismom, ki se je končalo takole: »Vselej smo Vam na uslugo!«

AMERIKA — Revija Family Doctor (družinski zdravnik) je objavila članek, v katerem pisec priporoča ženskam in moškim, naj, kadar so živčni ali slabe volje, pletejo. To baje bolj miri živce kot tablete ali tobak.

RUSIJA — Rusi so pred kratkim zgradili ladjo iz nove plastične snovi, imenovane tekstolit. Ta naj bi bila trpežnejša in odpornejša kot jeklo ter lažja od aluminija. Nova ladja doseže hitrost 70 km na uro in je 5-krat lažja od enake ladje iz jekla.

—o—

Ruski naravoslovec Šljikov je izjavil, da je danes na svetu okrog 320 tisoč znanih rastlin. Za hrano jih ljudje uporabljajo okrog 30 tisoč, gojijo pa jih samo 12 tisoč.

ARGENTINA — Najnovejši podatki izkazujejo, da posamezni Argentinec poje do 60 leta starosti 372 goved, 403 teleta, 109 ovc, 136 prašičev in 6073 kokoši. Argentina torej upravičeno velja za deželo, katere prebivalci potrošijo največ mesa na svetu.

NORVEŠKA — Občina Hamburg (Nemčija) je s sodelovanjem z norveškimi oblastmi izdelala načrt, po katerem bodo cisternske ladje vozile vodo iz Norveške. Naravni izviri, iz katerih je Hamburg doslej prejemal vodo, se namreč nahajajo v vzhodni Nemčiji, toda občina noče s komunističnimi oblastmi obnoviti pogodbe!

NOVICE

OČETOV SPOMENIK

Iz pristanišča na Reki je odplula v Etiopijo posebna ladja, ki pelje s sabo velikanski marmornat kip. Naročil ga je abesinski cesar Haile Selasije v spomin na očeta rasa Makonena. Kip, visok 8 metrov, je izklesal jugoslovanski umetnik Avgustinčič.

DRAGO TEKMOVANJE

Sovjetska Rusija in Amerika trosita neznanke vsote za atomske vodljive izstrelke. Nемеc Werner von Braun, ki velja v Združenih državah za prvo glavo na tem področju, je pred posebnim parlamentarnim odborom izjavil, da je Amerika zaostala v tem pogledu 5 let za Rusijo. Poleg dosedanjih prispevkov je zahteval kot dodatek še 85 milijard lir, če naj Amerika spusti v vesolje tak izstrelke, ki bo prekoslil sovjetske.

GLAVE »NA BALIN«

V Rigi, glavnem mestu sovjetske republike Letonske, je policija pred kratkim na prav poseben način kaznovala gručo deklet, ki jih je zalotila, da javno predvajajo znani divjaški ameriški ples rock' n' roll. Prijela jih je in zatem ostrigla do gola, kot je navada pri 4 do 6 letnih dečkih.

Pust, oj čas presneti...

Letošnji pust je po vsej Italiji nekam mirno potekel. Če začnemo pri nas, lahko ugotovimo, da so se naši očetje in dedje znali bolj poveseliti v pustnem, presnetem času. Še žive stari, ki se spominjajo dolgih pustnih povork in alegoričnih voz, mask vseh vrst in živžava po tržaških in goriških ulicah. V Gorici so pred nekaj leti skušali nadomestiti pustne z zgodovinskimi povorkami. Občina je upala, da bo privabila kaj tujcev v mesto. Toda ni bilo dobička. Enako ne v Trstu. Zato se je letos tržaško in goriško občinstvo vrtelo le na raznih plesih.

Pač pa so princa Karnevala primerno sprejemali po raznih italijanskih mestih. Sprevodu v Viareggio je prisostvovalo v nedeljo 150.000 ljudi. Velika množica radovednežev se je natepla tudi v Padovo, da bi gledali spreved, ki so ga napovedali študentje. Že ob dveh popoldne se je po ulicah gnetla gneča ljudi, ki so čakali eno uro, dve, tri, k sreči, da je še sijalo toplo sonce. Spreveda visokošolcev pa od nikoder. Na koncu se priguga od univerze sem par natreskanih študentov v opravah rimskih in napoleonskih vojakov, ki so zijalom naznanili, da ne bo nič s sprevedom, ker se je vsa vojska — napila. Malo je manjkalo, da ljudje niso teh še »treznih« pretepli.

OBVESTILO

Naročnike na Goriškem in v Kanalski dolini opozarjamo, da smo jim v tej številki priložili položnice. Prosimo jih, naj položnice čimprej izpolnijo ter oddajo na najbližjem poštnem uradu.

Naročnike na Tržaškem pa ponovno prosimo, naj nemudoma poravnajo naročnino.

Uprava

AMERIKANSKA

Ameriška tovarna mila je obljubila tistemu, ki bo prvi kupil 900 zavojev blaga, brezplačno potovanje v Mars. Ko je odjemalec g. French spravil skupaj določeno količino mila, je zahteval, naj ga pošljejo na Mars. Ravnatelj tovarne je pa pripomnil, da v časniku ni bilo napisano *na, temveč v Mars*, kot se imenuje neki nemški kraj. In tako je g. French obiskal vsaj Adenauerjo Nemčijo.

BOLJSI LJUDJE

V angleških jedilnih železniških vozovih so morali vpeljati preprostejši jedilni pribor, kot je bil doslej v navadi. Ugotovili so namreč, da so tako zvaní boljši ljudje samo lani odnesli nad sto tisoč posrebranih kavni žličk. Zmanjkali so tudi čajni samovari, podstavki in podobno.

OBVEZEN POUK

Ker se v državi zelo množe nesreče, v katerih zgubi vsako leto na cestah na tisoče ljudi življenje, se od vsepovsod sliši zahteva, da bi vsi državljani morali poznati prometne predpise. Vlada namerava uvesti, kot čitamo, pouk o cestnem prometu v šole kot obvezen predmet, kar je pravilno in zelo potrebno. Sosedna Slovenija je to že storila. Tam se že v prvih razredih ljudske šole učenci seznanjajo s prometnimi predpisi.

PRISTEN VINCEK

Oblastva so se začela zanimati razen za ponarejeno olje tudi za potvorjena vina. Pri tem so ugotovila, da v Italiji malo manj kot polovica vina ni videla grozdja. Tako so v Milanu dali kemično preiskati vina ter dognali, da je bila v 106 primerih »žlahtna kapljica« stisnjena iz smokev in rožičev z dodatkom sladkorja. Kaj vse prenesejo žejni žlodci!

O „zvestobi“ Kršč. demokracije načelom predhodnice

(Nadaljevanje s 1. strani)

ki na žalost nimajo zastopnika svoje narodnosti v parlamentu, svojo pomoč tržaški komunistični poslanec Vidali. Na seji Odbora za slovensko šolstvo, kateri so prisostvovali predstavniki vseh slovenskih političnih skupin in prosvetnih organizacij, je bila Vidalijeva ponudba seve soglasno sprejeta. Priključil se je slovenskemu odposlanstvu na generalni komisariat, da bi kot član parlamenta podprl naše pravične zahteve.

Zavoljo tega je nastalo v italijanski javnosti veliko razburjenje in Messaggero Veneto je kar v dveh člankih dogodek s strupeno ogorčenostjo obsodil.

Toda mi stavimo Kršč. demokraciji naslednje vprašanje: Zakaj se nista priključila slovenskemu odposlanstvu tudi poslanca Bologna in Sciolis, ki bi bila ravno tako pristržno in hvaležno sprejeta. Mi nismo krivi, da se od vseh parlamentarcev teh krajev zavzema za našo manjšino samo Vidali. Iz tega sledi, da so Slovenci naravnost prisiljeni sodelovati pri obrambi svojih naravnih in narodnih pravic s komunisti. Za to nosi moralno odgovornost samo tukajšnja Krščanska demokracija in nihče drugi!

I Tržaškega

TRŽASKI POKRAJINSKI SVET

Na ponedeljkovi seji tržaškega pokrajinskega sveta se je nadaljevala razprava o letošnjem proračunu. Od govornikov omenjamo zlasti nastop slovenskega svetovalca Grbca, ki je poudaril, da proračun premalo upošteva potrebe tukajšnjih kmetovalcev, saj namerava odbor znižati postavko za kmetijstvo kar na polovico. Medtem ko so lani bili določili za potrebe kmetovalcev nekaj več ko 2 milijona lir, nameravajo letos to vsoto skrciti na 1 milijon. Gospod Grbec je naglasil, da bi se morala pokrajina živo zanimati tudi za strokovno izobrazbo kmetov, za preureditev in modernizacijo kmetijskih poslopij in zlasti še za socialno varovanje poljedelcev.

Pomemben je tudi nastop drugega slovenskega svetovalca, in sicer komunista Siškoviča, ki je med drugim poudaril, da bi morala pokrajina čimprej zgraditi novo poslopje za slovensko gimnazijo v Trstu ter takoj pričeti z izvajanjem londonskega sporazuma. Omenil je tista določila, ki predpisujejo, da je treba v vseh krajih, kjer so Slovenci v večini ali tvorijo najmanj 25 odstotkov vsega prebivalstva, postaviti dvojezične napise na javnih poslopijih, cestnih križiščih itd. Doslej se pokrajina za to ni brigala ter očitno gazila določila londonskega sporazuma.

NABREŽINA

Na petkovi seji nabrežinskega občinskega sveta je župan Furlan obširno poročal o razgovoru, ki ga je odposlanstvo občine pred kratkim imelo z generalnim komisarjem Palamaro. Kot smo poročali, je svet pred kratkim odobril resolucijo, s katero je pozval oblastva, naj čimprej nekaj učinkovitega ukrenejo v korist tukajšnjim brezposelnim, ki jih je danes okrog 500. O tem se je odposlanstvo razgovarjalo tudi z dr. Palamaro, ki je obljubil, da bo posredoval pri ustanovi Selad, da sprejme v službo nekaj deset novih delavcev. Občinski predstavniki so se pri generalnem komisarju nadalje pritožili, da tovarna papirja v Štivanu nastavlja delavce iz drugih italijanskih pokrajin, čeprav je v občini veliko število brezposelnih. Dr. Palamara je spet obljubil, da se bo za zadevo zanimal.

Odposlanstvo je komisarju tudi sporočilo, da bi bilo nujno potrebno, čimprej zgraditi več ljudskih hiš, kajti v občini je 36 družin, katere stanujejo v barakah in kletih, okrog 50 pa jih biva v povsem nezdravih prostorih.

Dr. Palamara je izjavil, da bodo za prve družine gotovo kmalu sezidali stanovanja, ker tako določa zakon št. 640.

Župan je še sporočil, da je občina poskrbela za brezplačno cepljenje otrok (do 6 let) proti poliomielitisu ter da je tehnični urad končno odobril načrt nove šole v Cerovljah, katere gradnja pojde v kratkem na dražbo.

V imenu odbora je prof. Jež svetu predložil resolucijo, ki poudarja potrebo, da se nabrežinska občina spet priključi tržaški preturi, oziroma tržaškemu okrožnemu sodišču, kamor je spadala do leta 1956. Resolucijo bodo poslali ministrstvu za pravosodje v Rimu.

DEVIN

Zadet od srčne kapi je v torek zjutraj iznenada umrl 69-letni devinski pismonoša Anton Legiša. Z njim je naša vas zgubila poštenega in značajnega moža, ki so ga vsi spoštovali in imeli radi. Čeprav je v življenju doživel marsikatero bridko uro, saj je pred leti zgubil ženo, lani pa po tragičnem naključju še edinega sina, je znal hude udarce prenesti s pravo krščansko vdanostjo. Bil je obenem mož izredno vedrega značaja in zato v družbi vedno dobro sprejet.

Naj mu bo lahka domača zemlja. Sorodnikom, zlasti nevesti g. Ani, izrekamo globoko sožalje.

BORST

V ponedeljek so v prisotnosti številnih oblastnikov, šolskih otrok in domačih učiteljev slovesno otvorili novo ljudsko šolo v Borštu. Kratek slavnostni govor je imel dolinski župan Dušan Lovriha, ki je najprej pozdravil udeležence in se oblastnikom zahvalil za pomoč, katero so nudili pri izvedbi tako važnega javnega dela. Povsem upravičeno je pa poudaril, da z gradnjo novih šolskih poslopij ni še rešeno vprašanje slovenske šole v naših krajih, kajti če hočemo, da bodo naše šole povsem enakopravne z italijanskimi, jih je treba čimprej uzakoniti ter poskrbeti za stalnost učiteljev.

Novo prostore je blagoslovil domači župnik g. Franc Malalan, predstavnik generalnega komisarja pa je prerezal trak pred vhodom. Isti dan se je v novih učilnicah že pričel pouk.

ZGONIK

V nedeljo se je v Zgoniku sestal občinski svet ter med drugim razpravljal o letošnjem proračunu. Ta izkazuje 6 milijonov 800 tisoč dohodkov in 27 milijonov 800 tisoč lir izdatkov, tako da znaša primanjkljaj okrog 21 milijonov, ki naj bi ga poravnala država.

Župan in odborniki so svetu poročali, da je bilo v zadnjem gospodarskem načrtu občini nakazanih 13 milijonov lir, ki jih bodo potrošili za popravilo občinskih poslopij in cerkva ter za asfaltiranje cest iz Zgonika v Repnič in Salež ter za ureditev poti iz Repniča v Briščičke.

Svet je zatem razpravljal o potrebi, da se v Zgoniku ustanovi slovenska kmetijska šola. Ugotovil je najprej, da danes na Tržaškem ni nobene kmetijske šole in da je v zgoniški občini dovolj učencev, ki bi lahko obiskovali tako šolo. Ker ima nadalje zgoniška občina izrazito kmetijski značaj, bi ustanovitev kmetijske šole lahko s časom mnogo koristila krajevni gospodarstvu. Na koncu je svet soglasno sklenil zaprositi oblastva, naj ustanove v Zgoniku kmetijsko šolo.

SOZALJE

Gospodični Savini Remec izrekajo ob boleštni izgubi njene matere, gospe Dore Remec globoko sožalje prijatelji iz Krožka slovenskih izobražencev v Trstu.

Virgilu Ščeku v spomin

Kar se je primerilo nadškofu Sedeju v Ogleju, je bilo, kot me je te dni opozoril neki prijatelj Italijan v Gorici, tudi s čisto človeškega stališča precej grda stvar. »Ali ti je znano«, me je vprašal, »da je bil Sedej do brotnik Grazianijeve družine?«

»Tega nisem vedel«, sem se začudil.

»Grazianijeva mati«, sem dobil pojasnilo, »je postala vdova in zašla v veliko pomanjkanje. Obrnila se je na Sedeja in ta je njej in otrokom v stiski takoj priskočil na pomoč. Ko je njen sin postal legionarski poročnik, je v zahvalo za prejete dobrote nadškofa Sedeja v Ogleju surovo napadel in javno žalil.«

26.

DR. E. BESEDNIAK

Pripetljaj je imel pa tudi znaten politični pomen. Nudil je javnosti nov dokaz, kako naglo čedalje bolj razpada ustroj demokratične in liberalne Italije. Preudarimo le, kako daleč so si drznili iti s svojim nasiljem legionarji in fašisti! Dandanes si niti zamisliti ne moremo, da bi nepovabljeni mogli vdreti v dvorano, kjer je prirejen uraden obed najvišjih predstavnikov države in Cerkve, sestiti k njihovi mizi ter jih predrzno izživati, ne da bi si kdo upal jih pozvati k redu.

Generalni vladni komisar za Julijsko krajino senator Mosconi je sedel kot ohromljen pri mizi in nemočen prenašal, kako fašisti žalijo Sedeja in s tem ostale povabljenе škofo. In vendar bi bilo zadostovalo, da pokliče orožnike, da divjake odstranijo, pa ni imel poguma.

Naši kraji so se obenem z vso državo vidno pogrezali v zmerom večjo zmedo in nezakonitost.

»TAJEN SESTANEK KOMUNISTOV V ROJANU«

Kako so se za javni red odgovorni oblastniki bili kar že privadili zakonske predpise prezirati, smo s Ščekom in prijatelji tudi sami doživeli 1. aprila 1921 v Trstu.

Tega večera smo se bili zbrali s skupino članov akademskega društva Balkan v znani rojanski gostilni Karla Miliča, da prebijemo tu nekaj ur v resnih in veselih razgovorih. Okoli dolge mize je sedelo 18 oseb, med njimi 10 visokošolcev, Virgil Šček, urednik Edinosti Franc Novak, urednik hrvatskega tednika Pučkega prijatelja Šrečko Jop, časnikar Leopold Kemperle, jaz in še dva znanca, katerih imen se danes več ne spominjam.

Družabni večer je potekel v izvrstnem razpoloženju. Ob 11. uri in pol smo se dvignili, da se odpravimo domov, ko plane iznenada v gostilno skupina orožnikov z rezkim pove-ljem »Mani in alto!« — »Roke gor!« Mi smo seve dvignili roke in zatem se je pričela podrobna telesna preiskava nas vseh. Začudeno smo se pogledovali, ne vedoč, kaj pravzaprav od nas hočejo in čemu segajo v naše žepe.

Kmalu je postalo kazno, da iščejo orožje, ki ga seveda niso našli. Le pri enem so iztaknili orožni list — brez orožja. Zatem so šli še v klet in na podstrešje, a tudi tu niso mogli ničesar »sumljivega« odkriti. Bili smo prepričani, da je s tem zadeva zaključena. Razen tega smo bili vsi predložili osebne izkaznice, poznali so naša imena in stanovanja in, če bi bilo treba še kaj »razčistiti«, so nas lahko poklicali drugi dan na policijo.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

IZ DOBERDOBA

Pri nas imamo že drugi mesec delovišče, ki zaposluje 20 delavcev. Trenutno popravljajo cesto iz Doberdoba v Jamlje. Ministrstvo je za to delovišče odobrilo 1 milijon 700 tisoč lir, in sicer za 1.520 delovnih dni.

Zrtev megle, ki se je v soboto zvečer razgrnila po Gorici, je postal 28-letni domačin Jože Lavrenčič. Okrog 11. ure zvečer se je na motorju vozil po ul. Sv. Mihaela v Štandrežu, a se je zaradi megle zaletel v zid na križišču z ulico Carso. Pri udarcu si je zlomil desno nogo in se pobil po obrazu in temenu. V goriški bolnici se bo moral zdraviti en mesec.

IZ JAMELJ

Naša nova šola je bila pokrita že pred Novim letom. Vsa zidarska dela so v glavnem že končana in poslopje je tudi že od zunaj ometano. Pred nekaj dnevi so začeli postavljati okna, sedaj so pa na vrsti delavci, zaposleni z mizarskimi in pleskarskimi deli. Trdno upamo, da se bo pouk prihodnje šolsko leto lahko pričel v novi stavbi.

V okviru novega delovišča za brezposelne živahno napreduje gradnja nove ceste, ki bo povezala stare Jamlje z glavno cesto in novo vasjo.

IZ SOVODENJ

V soboto sta si v naši farni cerkvi obljubila večno zvestobo gđc. Mara Kuzmin in g. Izidor Leban iz Gorice. Nevesta je iz znane narodno zavedne družine Mirka Kuzmina iz Sovodenj. Novoporočencema želimo vsi vaščani obilo božjega blagoslova in zadovoljstva v novem življenju.

Voščilom se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

V nedeljo je vso našo vas pretresla vest, da so v bližnjem gozdiču našli truplo 66-letnega Franceta Colariga iz Dolenj pod Kožbano. Že več let je živel v hiralnici v Gradiški. V nedeljo popoldne je šel v Zagraj, toda v bližini Sovodenj ga je zalotila noč. Ker je bil brez plašča, je bolelni mož verjetno umrl zaradi prehudega mraza. Naj mu sveti večna luč!

IZ PODGORE

V soboto je lepo število Podgorcev spremlilo k večnemu počitku najstarejšo vaščanko 93-letno Jožefo Petejan, vdovo Brezigar. Pokojnica je bila vse življenje zdrava, a se je pred dnevi hudo prehladila, kar je bilo zanjo usodno.

Narodno zavedni ženi in dobri materi naj sveti večna luč. Otrokom izrekamo ob boleštni izgubi ljubljene matere globoko sožalje.

OBMEJNI PROMET

V mesecu januarju je s prepustnicami prišlo v Italijo 65.007 jugoslovanskih, v Jugoslavijo pa je odšlo 17.701 italijanskih državljanov. To pot je število prehodov pri Rdeči hiši zopet znatno presegló število potnikov na drugih goriških blokih.

Ni dvoma, da bi že mnoge trgovine v Gorici morale prenehati z obratom, če bi ne bilo prišlo do videmskega sporazuma. To velja zlasti za razne manufakturne trgovine, trgovine s kolesi in nadomestnimi deli, da ne omenjamo gostilniških obratov. Saj je v treh in pol letih prišlo v Gorico nič manj kot 2 milijona 252.323 jugoslovanskih držav-

ljanov. Koliko denarja so v tem času potrošili v Gorici?

Obmejni prehod na Solkanskem polju je v februarju odprt ob delavnikih od 6.30 do 18.30, ob sobotah in nedeljah pa od 6.30 do 22. ure.

FOTOGRAFSKA RAZSTAVA

Na sedežu Akademskega kluba, to je v prostorih bivše slovenske Glasbene šole, ki je lani žal prenehala delovati, se je v nedeljo zaključila zanimiva fotografska razstava. Razstavljenih je bilo 38 povečanih slik, od katerih je polovica bila last akademikov Dinka in Sipka Vrtovca. Ostale slike so razstavili gg. S. Bratina, M. Doktorič, R. Dolhar iz Trbiža in kaplan Simsič iz Števerjana.

Posebna komisija, ki so jo sestavljali prof. Saksida in priznana fotografa Lazzaro in Mazzucco, je prvo in drugo nagrado podelila bratoma Vrtovca, tretjo (ženski portret) pa je prejel R. Dolhar. Posebno priznanje je komisija izrekla bratoma Vrtovca in prof. S. Bratini. Obisk na razstavi je bil še kar zadovoljiv. Prav bi pa bilo, da prireditelji prihodnjič razširijo krog razstavljalcev.

TUJSKI PROMET V GORICI

Lani se je v Gorici znatno povečalo število potnikov. Zlasti veliko jih prihaja dan za dnem iz Jugoslavije, saj jih je v 3 in pol letih, odkar obstaja videmski sporazum, prišlo nad 3 in pol milijona. Jugoslovani potrošijo v našem mestu vsak mesec lepe vsote denarja, morda le malo manj kot 100 milijonov lir mesečno.

Gorico pa obiskuje tudi vedno več turistov iz notranjosti države. To je med drugim razvidno iz obiska goriških muzejev. Goriški grad je lani obiskalo 54.287 izletnikov, to je 5000 tisoč več kot leta 1957, muzej na Kornu pa 30.691 izletnikov, medtem ko jih je bilo leta 1957 mnogo manj. Zlasti veliko obiskovalcev je privabila razstava fotografij iz obeh vojn, ki bo odprta še do prihodnjega poletja.

SMRT SLOVENSKEGA DUHOVNIKA

V ponedeljek prejšnjega tedna se je v Gorici razširila žalostna vest, da je v nedeljo umrl za kapjo drežniški župnik g. Anton Češornja. Ko se je pripravljaj na jutranjo mašo, ga je iznenada zajela velika slabost; ob 10. uri pa, ko bi moral darovati drugo sv. mašo, je bil njegov duh že pred božjim sodnikom.

Ta vest je razžalostila mnoge goriške Slovence, ker je bil pokojnik znan kot vzoren duhovnik in mož blagega, a trdnega značaja.

Te pokojnikove lastnosti so se v žarki luči pokazale zlasti tedaj, ko je s sveto potrpežljivostjo prenašal pet težkih let zaporne kazni in iz Bogu vdanega srca odpustil vsem, ki so zakrivali to težko krivico.

Blagi pokojnik se je rodil v Breginju 22. XI. 1897. v mašnika je bil posvečen l. 1922; naprej je kaplanoval v Bovcu, nato je bil župni upravitelj v Ukvah ter v Logu in zatem župnik v Mirniku ter v Drežnici.

Naj bo vzornemu možu dobri Stvarnik bogat plačnik za vso njegovo nesebično in požrtvovalno delo med našim ljudstvom.

Pokojnikovim sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

Toda namesto da bi nas pustili domov, so nam zaukazali, naj se postavimo v vrste ter nas odpeljali v zapor.

»ČE NE MOLČITE, VAM RAZBIJEMO GLAVO«

Na orožniški postaji so nas vtaknili v dve tesni in zatohli celici, kjer smo se trli kot sardine v škatli. Leseni pograd v moji celici je bil tako umazan, da nisem maral nanj leči. Imel sem novo obleko, katere nisem hotel onečediti. »Do jutra«, sem si dejal, »bom že prebil na nogah.«

Šček je pa bil bolj pameten. Legel je takoj v duhovniški obleki na umazane deske pograda in njemu ob bok so se stisnili drugi, razume se, da brez pokrivala. Jaz sem korakal meter gor in meter dol, a sem se s časom tako utrudil, da sem se naposled raztegnil na kamniti pod, čeprav je bil še bolj umazan kot pograd in opljuvan. Legel sem, samo da se nekoliko odpočijem. Spet sem spoznal, kako je bil Šček v mnogočem bolj razumen in praktičen od mene.

Službujoči orožniki niso bili z nami bogsgavedi kako prijazni in človeški. Do 9. in pol ure zjutraj niso nobenemu jetniku dovolili, da opravi svojo potrebo. Ko je kdo potrkal na vrata in prosil, da ga puste na stranišče, je dobil prav lep odgovor: »Se non tacete vi spaccheremo la testa« — »Če ne boste tihi, vam razbijemo glavo.« Tako so ravnali z ljudmi, kateri so se vsi vedli mirno in dostojno ter nikogar izzivali.

DR. JOSIP WILFAN PROTESTIRA

Toda orožniki so zakrivali še drugo nedopustno dejanje. Preden bi nam bila oblastva dokazala katerokoli krivdo, so še isto noč obvestili o naši aretaciji uredništvo tržaškega dnevnika Il Piccolo, ki je drugo jutro z debelimi črkami objavil na prvi strani poročilo, kako je policija odkrila v Rojanu »tajen sestanek komunistov.«

List, znan po svoji lažnivosti, je obvestil italijansko javnost, da so karabinjeri našli pri nekaterih prepovedano orožje. Zavoljo tega da so vse udeležence sestanka z gostilničarjem vred odvedli v zapore svoje vojašnice. Med aretiranimi je »nekaj odvetnikov«, en duhovnik in več visokošolcev. Na kraju članka je Piccolo objavil polna imena in natančne naslove stanovanj vseh prijetih »komunistov«, ki so v Rojanu snovali naklepe proti državi.

Ker so raznašalci listov po ulicah mesta na ves glas oznanjali, kaj je v pretékli noči odkrila policija, je bil o dogodku kmalu obveščen tudi dr. Josip Wilfan. Naša imena so bila sicer izvečine silno popačena, tako so mene n. pr. nazvali Engelberto Dottor, toda Wilfan je vendar spoznal, za kaj gre, ter je kot predsednik Političnega društva Edinost neutegoma protestiral, kjer je bilo treba.

Posledica je bila, da nas je poveljnik orožniške postaje takoj zaslíšal. Še danes vidim pred seboj Ščeka, kako se je v popolnoma umazani in zmečkani črni obleki predstavil. »Tako ravnajo vaši ljudje z duhovnikom! Pojdem takoj se pritožiti svojemu škofu.« Poveljnik je bil v očitni zadregi in nas vse spustil na svobodo.

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Vsa Beneška Slovenija je zatrepetala v bolečini, ko je zvedela, da je utopljenec, ki ga je 6. januarja neki lovec našel v hudourniku Urana-Soima pri Razpanu blizu Tricesima, 62-letni Anton Alojzij Terliker iz št. Lenarta. Truplo so namreč tedaj pokopali, ne da bi ugotovili, kdo je utopljenec. Toda policija iz Vidma je utopljenca posnela prstne odtise, ki so jih potem poslali višji policijski šoli v Rimu, kjer so ugotovili, da gre za Antona Alojzija Terlikerja iz Jagneda pri St. Lenartu.

Ljudje so kmalu z velikim presenečenjem in žalostjo zvedeli, da je nesrečni mož eden izmed 50 obtožencev na florentinskem procesu!

Pokojnik ni bil nikoli partizan; zato mnogi sodijo, da ga je preiskovalni sodnik v Vidmu pomotoma postavil na zatožno klop, ker ga je zamenjal z njegovim soobčanom iz Podutane, ki se je tudi imenoval Anton Terliker. Ta je res sodeloval s partizani, a se je po vojni kot mnogi drugi umaknil v Jugoslavijo. Tedaj je namreč vladalo v Beneški Sloveniji nezno nasilje, saj se še vsi spominjamo, da so »neznanci« n. pr. ustrelili Andreja Jušo iz Petjaka, da so s pestmi do smrti pobili Antona Šibava ter da so ustrelili Iva Primožiča iz Poštaka.

Utopljenca Antona Alojzija Terlikerja iz Jagneda sicer niso ustrelili, ga niso podrli na tla s pestmi ter usmrtili, a so ga obdolžili »veleizdajstva«, čeprav je njegova popolna nedolžnost dokazana. Lahko si misli-

mo, kako grozno je bilo duševno stanje 62-letnega moža zaradi obtožnice, ki jo je že prvi dan razprave sam državni tožilec označil za »nepopolno«.

Potem ko so bili odkriti vzroki smrti nedolžnega Terlikerja, bi se bil moral državni pravdnik z nami strinjati, če danes obtožnico označimo ne le za nepopolno, marveč za popolnoma brezvestno.

Anton Alojzij Terliker, 25. obtoženec Beneške čete, o kateri mnoge priče zatrjujejo, da ni sploh nikdar obstajala, je iskal rešitve pred nezno muko, ki mu jo je več dolgih let povzročala huda otožba, v mrzlih valovih hudournika pri Tricesimu, daleč od svoje domačije. V to hladno smrt sta ga pognala strah in obup, v valove ga je pognala brezvestna obtožnica tistih, ki so usodni florentinski proces zasnovali.

Tudi smrt nedolžnega Terlikerja danes zgovorno dokazuje, da je proces proti 50 »veleizdajcem« Beneške Slovenije popolnoma nespameten in izredno škodljiv. Zato bi moral vsak pošten državljan, ki ima v srcu le trohico resnične ljubezni do države in njenega ugleda, zahtevati, da se proces nemudoma ukine.

Mi smo prišli do tega zaključka ne le spričo smrti nedolžnega Terlikerja, marveč tudi zaradi kaj čudnih izpovedi premnogih prič na razpravah prejšnjega tedna. Obremenilne priče so namreč poročale o dogodkih, katerih se same niso udeležile, in so morale zato govoriti le o tem, kar so »povedali« drugi, ali o tem, kar so »slišale«.

Resne priče pa so več ali manj izpodbivalo obtožnico.

Bilo pa je tudi precej prič, ki so bile od dogodkov osebno prizadete, in so zato njihove izjave bile tu pa tam plod zagrenjenosti proti obtožencem. V nekaterih primerih so pa bile malovredne zlasti izjave ljudi slovenskega porekla, ki so se svojemu rodu več ali manj že davno izneverili. Vsakemu poznavalcu narodnega odpadništva je predbro znano, da je poturica vedno slabša od Turka. Takim ljudem namreč vest trajno očita izdajstvo nad očetom in materjo ter lastnim narodom. Vse to je v nas poglabilo prepričanje, da sloni pravna zasnova tega procesa na gnilih temeljih, ki zato nujno zahtevajo oprostilno rzsodbo.

IZ DREKE

Znano je, da se večina vasi v dreški občini nahaja na strmih bregovih pod Kolovratom, nedaleč od državne meje. Več teh vasi je brez vode, ker so studenci ostali onkraj meje.

To vprašanje bi oblastva morala vsekakor čimprej zadovoljivo rešiti, saj menimo, da imajo tudi naši ljudje pravico do pitne vode. Če nočejo vodovoda napeljati iz Jugoslavije, kar bi bila najboljša in najhitrejša rešitev, naj ga napeljejo pa od drugod. Toda brez pitne vode naši ljudje ne morejo več živeti in je tudi ne morejo več prenašati od daleč, ker to zahteva mnogo stroškov in zgubo časa.

Prav tako je treba čimprej popraviti cesto iz Trinkov na Kras, saj je tako razrita, da je neprevozna. Stroški za to prepotrebno delo bi ne bili veliki, zato nikakor ne moremo razumeti, da se občinska uprava ne zgame in tega dela nemudoma izvede.

69

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Nekega dne ga je težko ranil na nogo velik kamen. Prepeljali so ga v bolnišnico. Povedal je svoje ime: Luigi Luccheni. Ko je oddajal svojo revno culo, je padel iz nje zamazani zvezek. V njem so bile anarhistične pesmi in pripomba: Anarchia — per Umberto I.

Anarhistično gibanje je v tistih letih, zlasti med italijanskimi delavci, pridobivalo vedno več pripadnikov. Mednje je vrgla usoda življenja tudi mladega Lucchenija. V bolnišnici se je spoprijateljil s strežnikom, ki je v dolgih urah okrevanja kazal bolniku pisma svoje matere.

»Jaz svoje nicem nikdar poznal,« je vzdihnil Luccheni in začel pripovedovati o trpljenju polni poti svojega življenja.

V kraju Albareto, v ligurskem Apeninu, je živel lepo dekle, ki je z osemnajstim letom moralo v svet, ker je začutilo, da nosi otroka pod srcem. Pognali so jo z domačega praga. Blodila je po svetu, in v pariškem predmestju je prišel na svet otrok, katerega je prepustila mati usmiljenim ljudem, sama pa zginila nekje v Ameriki, kjer se je zgubila za njo sleherna sled.

Najdenčka so poslali v Italijo, kjer je v bližini Parme rasel kot osat ob stezi. Že z devetimi leti si je briltni in marljivi de-

ček služil kruha kot podajač pri gradnji proge s Spezio. Ko je bilo lepo končano, je fanta, ki ni imel žive duše na svetu, prijelo, da je šel v svet. Blodil je preko Švice v Avstrijo, prišel na Reko in od tod brez beliča v žepu peš v Trst. Avstrijska policija je takrat budno pazila na vse brezposelne delavce. Prijela je tudi njega in ga preko Gorice odgnala čez mejo. V Italiji so ga brž vtaknili v vojaško suknjo. Kot jezdec se je hojeval leta 1896 v abesinski vojni. Izkazal se je za pogumnega in dobrega tovariša. Po značaju je pa bil trmast in neupogljiv.

Ko se je končala vojna, je zapuščeni mož iskal primerno zaposlitev. Usmilil se ga je njegov stotnik princ d'Aragona in ga je vzela k sebi za strežaja. V službi pa ni vzdržal, čeprav je imela družina bistrega fanta precej rada. Spet je bil na cesti z jezo v srcu, ker je bil nekaj časa deležen bogatega življenja v princuovi hiši, zdaj pa je s preluknjanimi podplati bil na prašni poti čez Veliki sveti Bernard v Švico.

Medpotoma so se mu pridružili bosjaki kot on, ki so razen culice nosili s seboj še polno srda nad meščansko družbo, ki jim ne da dela in jela.

V Švici so tovariši Lucchenija vpeljali v skrivne krožke anarhistov ter ga prešinili s svojimi idejami. In tako je sklenil se maščevati nad krivičnim družbenim redom, kjer živi manjšina v soncu, večina se pa pogreza v temne sence. Še bolj je občutil, da je preganjan, ko mu je nekdanji gospodar d'Aragona odbil prošnjo za zopetni sprejem v službo.

Pila ali revolver

Bridka jeza nad vsem svetom mu je vstajala obenem z željo po osveti. Iz Italije so prihajala v njegov krožek poročila o delavskih nemirih. Željno je prebiral milanski list Avanti in švicarski Il socialista, ki je odkrival ob Dreyfusovem procesu v Parizu vso gnilobo takratne politike visoke družbe.

V misel mu je šinilo, da si mora preskrbeti orožje. Čemu, si ni bil še na jasnem. Rabil ga bo, žrtev se bo že našla! V neki izložbi je ugledal ostro bodalo. Zanje so zahtevali dva franka in pol, teh pa ni imel. Saj že par dni ni užil toplega. Hotel si je sposoditi revolver. Nekaj dni je spet delal kot težak in pridno poslušal žolčne razgovore tovarišev. Takrat se je Luccheniju posrečilo, da je v starinarnici našel za par krajcarjev zarjovelo pilo brez ročaja. Nič za to! Malo lesa in brusa, pa si je razdvojeni mladenič pripravil orožje. V sebi je čutil gon, da naskoči svet, ki mu haje prizadeva krivice.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

ZA 110. OBLETNICO SMRTI

Franceta Prešerna

Te dni obhajamo Slovenci vsepovsod, kjer živimo, 110. obletnico smrti največjega slovenskega pesnika, Franceta Prešerna.

To obletnico skušajo mnogi izkoristiti za to, da bi »tolmačili« njegovo misel. Toda največji pesniški genij slovenstva ne potrebuje »tolmačev«. Njegova pesem zna sama najti pot do srca in duše in zato naj spregovori sama. Ob tej priložnosti ponovno obžalujemo, da že nekaj let na slovenskem knjižnem trgu ni dobili Prešernovih poezij.

IZ »SONETOV NESREČE«

O Vrba! srečna, draga vas domača,
Kjer hiša mojega stoji očeta;
Da b' uká žeja me iz tvój'ga sveta
Speljala ne bilà, golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
Vse, kar srcé si sladkega obeta;
Mi ne bilà bi vera v sebe vzeta,
Ne bil viharjev notranjih b' igrača.

Zvestó srce in délavno ročico
Za doto, ki je nima milijonarka,
Bi bil dobil z izvoljeno devico.

In mirno plavala bi mója barka;
Pred ógnjem dom, pred točo mi pšenico
Bi bližnji sosed varoval — svet' Marka.

IZ »SONETNEGA VENCA«

Obdájale so vtrjene jih skale,
Ko nekđaj Orfejevih strun glasove,
Ki so jim ljúdstva Tracije surove
Krog Héma, Ródope bilé se vdale.

Da bi nebesa milost nam skazale!
Ótajat' Kranja našega sinove,
Njih in Slovencev vséh okrog rodove,
Z domač'mi pesmam' Orfeja poslale!

Da bi nam srca vnel za čast dežele,
Med nami potolažil razprtije
In spet zedinil rod slovenšč'ne cele!

Da b' od sladkóte njéga poezije
Potihnil ves prepír, bilé vesele
Viharjev jeznih mrzle domačije!

IZ »ZABAVLJIVIH SONETOV«

Ne bod' mo šalobarde! Moskvičanov,
Gorenjci móji, knjige mi berimo,
In kár nam všeč bo, úzmat' se učimo
Od bógmejev na meji Otomanov!

Iz kotov vséh od Skjapetrov do Šamanov
Tak kakor srake gnezda vkúp nosimo
Besede tuje, z njim' obogatimo
Slovenskih novi jézik Ilir'janov.

Prekósili res bomo vse narode
Najstarši med jeziki jézik bode,
Ki se iz té čobodre bo naredil,

Ker bomo ták govóрили v Emoni,
Ko žlobodrali so tam v Babiloni,
Ko bil jim Bog je govóricó zmedel.

OGLAR

Popusti posvétno rabo
Orglarček in grè v puščavo,
Tam prepevat bóžjo slavo,
Svóje citre vzame s sabo.

Pesmi svóje med stoglasne
V gozdu zлива ptičev kóre
Od prihoda zlate zóre,
Dókler solnca luč ne vgasne.

Al vesélje v srcu vtóni
Sčasom mu za petje slavcev
In vseh gózda prebivavcev,
Ker vsak svójo vedno góni.

On ob drugi si pomladi
Zbère ptiče mladokljune,
Jim prebira svóje strune
In jih raznih pesem vadi.

Kosa, trdokljunsko dete,
Od preljub'ga Avgúština,
Vel'koglavega kalina
Nauči pet' pesmi svete.

Zmerom svójo góni slavček,
Zmerom od ljubezni bije
Srce sladke melodije,
Toži ga Bogú puščavček:

»Lej, kalin, debeloglavec,
Trdokljunast kos je svóje
Pesmi pustil, lepši póje,
Podučit' ne dá se slavec!«

Al Bog slavca ni posvaril,
Le posvaril je puščavca:
»Pusti peti moj'ga slavca,
Kakor sem mu grlo vstvaril.

Pel je v sužnosti železni
Jeremij žalost globóko;
Pesem svójo je visóko
Salomon pel od ljubezni.

Komur pevski duh sem vdihnil,
Z njim sem dal mu pesmi svóje;
Drugih ne, le té naj póje,
Dókler da bo v grobu vtihnil.« —

IZ »SONETOV LJUBEZNI«

Je od vesel'ga časa téklo leto,
Kar v Bétlehemu angeljcev hosana
Je oznanila, da je noč končana,
Dvakrát devetsto tri in trideséto.

Bil vél'ki teden je; v saboto sveto,
Ko vabi mólit bóžji grób kristjana,
Po tvójih cerkvah hódil sem, Ljubljana!
V Trnovo, tjà sem uro šél deseto.

Trnovo! kràj nesrečnega imena;
Tam méni je biló gorje rojéno
Od dveh ócesov čistega plamena.

Ko je stopila v cerkev razsvetljéno,
V srcé mi padla iskra je ognjéna,
Ki vgasnit, se ne dá z močjo nobéno.

NEZAKONSKA MATI

Kaj pa je tēbe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó,
Méni mladi deklíci,
Neporočeni materi? —

Oče so kleli, tēpli me,
Mati nad mano jokali se;
Moji se méne sram'vali so,
Tuji za mano kazali so.

On, ki je sam bil ljubi moj,
On, ki je pravi oče tvoj,
Sel je po svetu, Bog ve kám,
Tēbe in méne ga je sram.

Kaj pa je tēbe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó!
Al te je treba biló, al ne,
Vender presrečno ljubim te.

Méne nebo odprto se zdi,
Kadar se v tvóje ozrem óči,
Kadar prijazno nasmejaš se,
Kar sem prestala, pozabljeno je.

On, ki ptice pod nebom živi,
Naj ti dá srečne, vesele dni!
Al te je treba biló, al ne,
Vedno bom srčno ljubila te. —

ZDRAVLJICA

Spet trte so rodile,
Prijatli, vince nam sladkó,
Ki nam oživlja žile,
Srce razjasni in okó,
Ki vtopi
Vse skrbi,
V potrtih prsih up budi.

Komu najpred veselo
Zdravljico bratje č'mó zapet?
Bog našo nam dežélo,
Bog živi ves slovenski svet,
Brate vse,
Kar nas je
Sinóv sloveče matere!

V sovražnike 'z oblakov
Rodu naj naš'ga trešči gróm!
Prost ko je bil očakov
Naprej naj bo Slovencev dóm!
Naj zdrobé
Njih roké
Si spone, kjēr jim še težé!

Edinost, sreča, sprava
K nam naj nazaj se vrnejo!
Otrok kar ima Slava,
Vsi naj si v roke sežejo,
Da oblast
In z njo čast,
Obilnost bodo naša last! —

Bog živi vas, Slovenke,
Prelepe, zlahtne rožice!
Ni take je mladenke,
Kó naše je krvi dekle;
Naj sinov
Zarod nov
Iz vas bo strah sovražnikov!

Mladenči, zdaj se pije
Zdravljica vaša, vi naš up!
Ljubezni domačije
Nobèn naj vam ne vsmrti strup!
Ker po nas
Bode vas
Jo srčno branit' klical čas. —

Zivé naj vsi narodi,
Ki hrepene dočakat' dan
Da, koder solnce hodi,
Prepir iz svéta bo pregnan;
Da rojak
Prost bo vsak,
Ne vrag, le sosed bo mejak!

Na zadnje še, prijatli,
Kozarce záse vzdignimo,
Ki smo zato se zbrat'li,
Ki dóbro v srcu mislimo.
Dókaj dni
Naj živi
Bog, kar nas dobrih je ljudi! —

GOSPODARSTVO

S ČIM PODSEJEMO SENOŽETI?

Senožet redno »obdelujemo« tudi takrat, ko podsejemo trave, da bo ruša bolj gosta in da bo krma obilnejša ter bolj okusna. Podsejati moramo seveda zlahtne sorte trav in ne plevela. Zapomnimo si, da je drobir na senikih skoraj sam plevel, kajti v neštetih primerih se je izkazalo, da je v drobirju zelo majhen odstotek zlahtnih trav, vse ostalo pa je plevel ali navadne smeti.

Vseh trav je na tisoče, a zlahtnih je le nekaj desetih, ki pa niso vse enako priporočljive. Nekatere namreč uspevajo v rodovitni, druge v pusti zemlji, nekatere na travnikih, ki jih lahko namakamo, nekatere pa na kraških tleh s tanko plastjo rodovite zemlje.

Za naše kraje so priporočljive naslednje glavne trave:

Ljuljke: Od vseh trav posejajo naši kmetje največ razne sorte ljuljk, ker so navadno najcenejše. Povečini sejejo laško in angleško ljuljko. Prva daje izborno krmo in precej pridelka že v prvem letu, nekaj več v drugem, a se v tretjem letu že popolnoma izgubi. Zato ne moremo z njo podsejati senožeti. V poštev pa pride angleška ljuljka, ki je zelo podobna laški, le da je precej nižja. Tudi ta daje izvrstno krmo in traja 4 leta. Ker angleška ljuljka spada k bolj zgodnjim travam in je ob košnji že v semenu in se sama obseje, jo moremo dejansko uvrstiti med večne trave. Angleška ljuljka je tudi precej odporna proti suši in jo zato lahko sejemo po vseh naših senožetih.

Bilnice: Iz te družine trav so pri nas priporočljive predvsem 3 sorte, in sicer: travniška bilnica (festuca) je za bolj rodovite zemlje, rdeča bilnica (festuca rubra) in ovčja bilnica (festuca ovina) pa bolj za suši podvržena tla. Travniška bilnica spada k srednjevisokim travam, ostali dve pa k nizkim. V prvem letu je pridelek bilnic majhen, a je zato tem bogatejši v naslednjih letih. Bilnice so trave trajnice.

Ovsenice ali pahovke: Sem spada francoska pahovka (altissima), ki zraste tudi 2 metra visoko. Je zgodnja trava in v ugodnih razmerah daje letno do 4 košnje. Priporočljiva je samo za tiste senožeti, kjer je plast zemlje globoka, ker le v tem primeru dobimo zares obilen pridelek. Za suši podvržene zemlje je bolj priporočljiva rumena pahovka (avena giallastra), ki zraste kakih 70 cm visoko, a je drugače popolnoma podobna francoski. Ovsenice so trajnice.

Mačji rep (fleolo, codolina) je dolgotrajna trava, ki daje izborno in obilno krmo, če je dovolj zgodaj pokošena, drugače pa je pusta. Primerna je samo za globoke zemlje, a ne za kraška tla.

Pasja trava (erba mazzolina) je visoka dolgotrajna trava, precej zgodnja in daje zelo tečno krmo, če je dovolj zgodaj pokošena, drugače postanejo stebila trda.

Te so glavne trave, za katere se naši kmetovalci zanimajo. Imamo pa še nekaj drugih zlahtnih, ki bi jih morali vsekakor upoštevati, kot so n. pr. lisičji rep (coda di volpe), travniška latovka (fienarola), stolose (bromus) in še druge. Zlasti pokončno soklaso (bromus erectus) bi morali v

naših kraških zemljah upoštevati, ker nudi zadovoljivo košnjo tudi v sušnih letih, ko druge trave odpovedo.

Če hočemo senožet podsejati ali jo urediti na novo, ne smemo sejati samo ene sorte trave, temveč vedno mešanico več trav. Pri tem moramo paziti, da sejemo nizke, srednjevisoke in visoke trave, torej mešanico iz najmanj treh trav.

Za posamezne lege in zemlje lahko izbiramo. Za kraške, suši podvržene predele pridejo v poštev naslednje trave: angleška ljuljka, vse tri bilnice, rumena pahovka, pasja trava in pokončna stolose. Za bolj rodovite in globoke zemlje je primerna mešanica iz obeh ljuljk, francoske pahovke, travniške bilnice ter mačjega in lisičjega repa.

Pri stroških je zelo važna količina semena. Naši kmetovalci marsikje zametujejo denar (premočne raztopine modre galice za trte!) če pa morejo podsejati ali urediti novo senožet, navadno varčujejo, čeprav v lastno škodo: rabijo premalo semena in za-

to ni zaželenega uspeha. Na splošno je potrebno porabiti od 3/4 do 1 kg travnatega semena na vsakih 100 m² površine. Čim več sort je v mešanici, tem več semena potrebujemo.

KAKO MORAMO GNOJITI

V našem listu smo že večkrat poročali o izrednih pridelkih, ki so bili doseženi v Italiji ali v inozemstvu. Ko smo pisali o rekordnih pridelkih pšenice, koruze ali krompirja, smo navedli tudi količine gnojil, ki so bile uporabljene. Večkrat smo ugotovili, da je bilo pogojenih 100 m² površine s 5 stoti hlevskega gnoja in povrhu s še 10 do 12 kg umetnih gnojil. Primerjajmo sedaj te številke s količinami gnojil, ki jih uporabljajo naši kmetovalci. Hlevskega gnoja le redki podorjejo komaj polovico zgoraj navedene količine in enako je tudi z umetnimi gnojili. Zato naši pridelki ne morejo biti rekordni in prav redko zadovoljivi.

Res je, da naši kmetje nimajo dovolj hlevskega gnoja, ker imajo malo živine. A koliko je kmetovalcev, ki s hlevskim gnojem pravilno ravnajo? Mnogi imajo sicer primerne gnojilne, a z gnojem površno ravnajo. V vsaki vasi pa je kakšen kmetovalec, ki s hlevskim gnojem pravilno ravna in tega bi morali vsi ostali posnemati.

Sportni pregled

ITALIJANSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Slika, ki nam jo nudi razporeditev moštev po 19. kolu letošnjega prvenstva, je dokaj pisana. Največ upanja za dokončni uspeh imata moštvi Fiorentine in zimskega prvaka Milana. Obe enajstorici sta kar dvanajstkrat zmagali in samo enkrat izgubili. Strokovnjaki sodijo, da je Fiorentina dokaj trdno zgrajeno moštvo. Milan pa je dokazal, da ni v krizi, kot so mnogi predvidevali, saj je v zadnji tekmi premagal moštvo iz Neaplja z visokim izidom 6:1. Vse je kazalo, da je letošnji Inter odlično moštvo, toda zadnja tekma je pokazala nekaj nasprotnega. Zaradi hitre in krasne igre padovanskega moštva je bil namreč Inter odločno poražen. Juventus napreduje precej dobro, saj se je uvrstila med prva štiri moštva na lestvici. Igra Triestine je zelo nestalna. Novi trener Trevisan je sicer v 18. kolu privedel svoje moštvo do neodločenega izida z Milanom, vendar je Triestina v naslednjem kolu izgubila tekmo s Spalom. Res pa je, da ima tržaška enajstorica v zadnjem času tudi precej smole.

Najuspešnejši napadalec je bil doslej Angelillo, član moštva Inter, ki je kar 24-krat brcnil žogo v mrežo.

Lestvica po 19. kolu: Fiorentina 30 točk, Milan 30, Inter 26, Juventus 26, Sampdoria 23, Padova 21, Roma 21, L. R. Vicenza 20, Napoli 19, Genoa 18, Spal 17, Bologna 16, Bari 16, Lazio 16, Alessandria 12, Udinese 11, Triestina 10, Talmone Torino 10.

POKAL KURIKKALA IN NAGRADA KANDAHAR

Na osmem mednarodnem smučarskem tekmovanju tekačev za pokal Kurikkala, ki je bilo v Ramsau, so nastopili športniki iz Italije (najštevilnejši), Avstrije, Francije, Svice, Zah. Nemčije, Poljske, Bolgarije, Anglije in Jugoslavije. V tekni na 15 km je dosegel najboljši čas Francoz Jean Mermet, naslednji trije pa so bili Italijani (De Florian, Compagnoni in De Dorigo). Zenske so tekle na 10 km; prvo mesto je zasedla Nemka Czech-Blasl, druga je bila Jugoslovanka Rekarjeva. Med mladinci je bil najboljši Italijan Imboden. Francija je zmagala na tekmi za štafeto 4x10 km. Na lestvici posameznih držav je na prvem mestu Italija, na drugem Nemčija, na tretjem Francija in na četrtem Jugoslavija.

V Garmisch-Partenkirchen (Zah. Nemčija) so bila tekmovanja za nagrado Kandahar. Junak tega tekmovanja je bil Avstrijec Karl Schranz, ki je na zaledenem snegu zmagal tako v smuku kakor v alpski kombinaciji. Smuk je zahteval eno smrtno žrtev; to je bil Kanadčan John Semmelink, ki se je zaletel v drevo. Francoz François Bonlieu je bil

najuspešnejši v slalomu. Med ženskami je v kombinaciji zmagala Kanadčanka Heggweit, v slalomu pa Američanka Betsy Snite.

V Gstaadu je Italijan Nilo Zanadel zmagal v skokih ter s tem dosegel velik uspeh. Tekmovanje je veljalo za pokal Kongsberg. Najboljši med mladinci je bil Jugoslovian Marijan Pečar.

V okviru mednarodnega skakalnega tedna, ki ga je priredila švicarska zveza v Le Loclu, se je najbolje izkazal Finec Kaerkinen.

»PUSTNI POKAL« V VIAREGGIO

V Viareggio so se zaključile tekme za 11. mednarodni mladinski nogometni turnir, na katerem so sodelovala naslednja moštva: Juventus, Fiorentina, Milan, Sampdoria, Racing (Pariz), Rapid (Dunaj) in Partizan (Beograd). Letošnji zmagovalec je Milan, ki je v odločilni tekmi premagal Partizana s tesnim izidom 2:1. Na tretje mesto se je uvrstilo moštvo Fiorentine, ki je prekosilo Romo kar z 8:0. V tekmah so se odlikovala predvsem italijanska moštva, saj sta bila Racing in Rapid takoj izločena. Uvrstitev Partizana na drugo mesto je kar dober uspeh beograjskih mladincev, ki so s svojo igro navdušili številne gledalce.

SPORT PO SVETU

Boks — Mehikanec Joe Berra je v Los Angelesu s knock outom v 10. rundi premagal Italijana Maria D'Agato. Zmagovalec se bo pomeril za naslov svetovnega prvaka petelinje kategorije s Francozom Halimijem.

Rugby — V tekmi za pokal Petih narodov je v škotskem mestu Edinburgu državno moštvo Škotske nepričakovano premagalo Wales z izidom 6:5.

Plavanje — V Sydneyu so trije plavalci postavili kar pet svetovnih viškov. John Devitt je preplaval 110 y prosto v času 55"1. Znani John Konrads je preplaval 400 m in 440 y prosto v 4'19". Američanka Sylvia Ruuska je na razdaljah 200 m in na 220 y v metuljkovem slogu postavila nova svetovna viška s časom 2'40"3.

Dvosedežni bob — Na tekmah za svetovno prvenstvo v St. Moritzu je zmagala italijanska dvojica Eugenio Monti - Renzo Alvera.

Umetno drsanje — V Davosu (Švica) je na tekmah za evropsko prvenstvo v obveznih likih zmagal Čehoslovak Karol Divin, v prostih likih pa Francoz Alain Calmat. Na skupni lestvici je bil prvi Divin, drugi pa trikratni evropski prvak Francoz Giletti. Zmagovalca v dvojicah sta Nemca Marika Kilius in Hans Baeumler. Med ženskami sta bili najuspešnejši Avstrijka Hanna Walter (obvezni liki) in Nizozemka Dijkstra (prosti liki). Na skupni lestvici za ženske je zasedla prvo mesto Hanna Walter.

17
Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
V
S
R
C
U
A
f
r
i
k
e

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

52
Najrajši in najglasneje je preklinjal, kadar so bile v bližini SS-ovske straže. Mislim, da nihče od nas, kar nas je bilo v delovni skupini Wildpark, še v svojem življenju ni toliko preletaril kot pod kapotom Močala, pri tem pa je bila naša skupina ravno zaradi njegovega mogočnega glasu, ki ga je bilo neprestano na daleč slišati in s katerim nas je dozdevno priganjal, na glasu kot najbolj delavna in učinkovita. Sam pa je ravno zaradi svoje grmeče »kolere«, ki je vsak hip odmevala preko Wildparka, užival zaupanje poveljnika SS-ovskih straž; ker so mu zaupali, se med delom sploh niso zanimali za nas, medtem ko se je pri drugih skupinah rado dogajalo, da so se straže vmešavale v njihovo delo in prišle tega ali onega in celo kapota oklofutali, če se jim je zdelo, da delajo prepočas. Močalov glas je bil naša najboljša obramba.

Dvakrat ali trikrat se je zgodilo tudi v Wildparku, da je hotel kak mladi SS-ovec dokazati svojo vnemo s tem, da se je lotil kakega našega tovariša in ga začel oklofutati in brcati, toda Močala

je bil vedno takoj na mestu in se je pogumno zavzel zanj. Poveljnik straž je dal vedno njemu prav.

Od pristave smo se napotili po lepi poljski poti, posuti s peškom, proti vhodu Wildparka. To je bil ogromen graščinski park z gozdičji, obširnimi tratami, obsežnimi skupinami brinjavega grmovja, po katerem so se skrivali zajci in srne, in celo s precej velikim umetnim jezerom oziroma s celo skupino umetnih jezerc, ki so bila povezana med seboj s kanali, preko katerih so bili položeni mostički iz brezovih debel. Sredi jezerc so bili otočki in na enem je bila zgrajena lesena hišica. Tudi čolna ni manjkalo. Vse je bilo zelo lepo in umetno urejeno, a tako, da se je zdelo popolnoma naravno, v slogu »angleških parkov«. Zato tudi ime Wildpark—divji park. Meril je morda cel kvadratni kilometer površine ali ne dosti manj. Preprežen je bil s stezami in potmi, od katerih nobena ni bila speljana naravnost, ampak po ovinkih, tako da je vodila skozi kar najbolj pestro naravo: skozi gozdičke, mimo jezerc, preko travnikov in skozi grmovje.

Park je moral nekodaj pripadati kakšni graščini, a zdaj se je govorilo, da je last SS-ovskega generala Pohla. Nesoč ob koncu poletja 1944 se je raznesla novica, da bo prišel Pohl na inšpekcijo, in preživeli smo nekaj nervoznih, neprijetnih dni, a nazadnje ga nismo niti videli, česar nam ni bilo prav nič žal. Od-

TEDENSKI KOLEDARČEK

15. februarja, **nedelja**: 1. postna, Jordan
 16. februarja, **ponedeljek**: Danilo
 17. februarja, **torek**: Silvin
 18. februarja, **sreda**: Smiljan
 19. februarja, **četrtek**: Miro
 20. februarja, **petek**: Leon
 21. februarja, **sobota**: Irena

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 11. februarja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—624 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	72—74 lir
100 francoskih frankov	122—125 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	144—145,75 lir
napoleon	4500—4650 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 15. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 15.40 Poje zbor iz Dornberga; 17.00 »Don Juan«, komedija v 5 dej. (Moliere - Jos. Vidmar). Igrajo člani SNG v Trstu; 20.30 Motivi iz Leharjevih operet »Dežela smehljava« in »Paganini«; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Branko Račičević«. Sestavni Vinko Beličič.

Ponedeljek, 16. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza: Tone Penko: Iz življenja tujih ptičev: »Noj«; 18.10 Koncert kvarteta Radia Trst; Zafred: Godalni kvartet št. 4; 18.35 Vokalni kvintet »Zarja«; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Modest Mussorgsky: »Hovanščina«, opera v 5 dej., 1., 2. in 3. dej. Orkester in zbor Beograjske Državne Opere vodi Krešimir Baranovič. Približno ob 21.15 »Opera, avtor in njegova doba«. Približno ob 21.50 »Mala literarna oddaja«.

Torek, 17. februarja, ob: 18.00 Z začarane police: Zora Kafol: »Spominčice«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije, ki ga vodi Antonio Pedrotti. Chopin: Koncert št. 1 v e-molu, op. 11; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Postno predavanje: »Cerkev in zakramenti«. Napisal Jože Prešeren; 21.20 Modest Mussorgsky: »Hovanščina«, opera v 5 dej., 4. in 5. dejanje. Orkester in zbor Beograjske Državne Opere vodi Krešimir Baranovič. Približno ob 22.00 uri Obletnica tedna: »Stopetdesetletnica rojstva Charlesa Darwina«.

Sreda, 18. februarja, ob: 12.55 Ciganski orkester Kocze Antal; 18.00 Radijska univerza: Luigi Volpicelli: Poklicna usmeritev: »Človeški odnosi v industriji«; 18.10 Stravinsky: »Pomladni sejem«, slike iz poganske Rusije; 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 »Lepa Vida«, dramska pesnitev v treh dejanjih. Na-

pisal Ivan Cankar. Igrajo člani RO; 22.30 Mozart: Godalni kvartet v G-duru, K 378.

Četrtek, 19. februarja, ob: 18.00 Z začarane police: Marija Polak: »Kje je mladi lovec našel svojo srečo«; 18.10 Richard Strauss: »Tako je govoril Zarathustra«, simfonična pesnitev, op. 30; 19.00 Sola in vzgoja: Ivan Theuerschuh: »Otroška neubogljivost«; 20.30 Postno predavanje: Franc Walland: »Krst«; 21.30 »Potovanje na Mesece«, radijska zgodba (Charles Chilton - M. Javornik). Igrajo člani RO; 22.40 Vokalni kvartet iz Ljubljane.

Petek, 20. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza: Ivan Artač: Življenje starih Egipčanov: »Javni uslužbenci«; 18.10 Paganini: Koncert št. 1 v D-duru za violino in orkester; 18.40 Samospeli slovenskih skladateljev; 19.00 Širimo obzorja: Gradovi na Tržaškem: »Miramarski grad«. Napisal Drago Stoka; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Poslednji dnevi slovenskih književnikov: »Josip Jurčič«; 22.20 Koncert pianistke Nini Pernove: Debussy Children's Corner; Milhaud: Trois Rag-Caprices; Poulenc: Suita »Neapelj«.

Sobota, 21. februarja, ob: 16.00 Novelist tedna: Stephen Leacock: »Številka 56«; 16.40 Koncert sopranistke Hilde Hölzlove, pri klavirju Gojmir Demšar; 18.00 Oddaja za najmlajše: Radislav Rudan - Saša Martelanc: »Bilo je nekoč... (4) Usodne želje«. Igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 »Roka«, dramatisirana zgodba (Guy de Maupassant - S. Rebec). Igrajo člani RO; 22.00 Slavnj violinisti.

PREIZKUSITE SVOJE ZNANJE!

Spodnja vprašanja so bila predložena ljudem z višjo izobrazbo v Ameriki in zahodnoevropskih državah. Človek, ki trdi, da ima boljše izobrazbo, mora odgovoriti vsaj na 25 vprašanj.

Književnost — Kdo je napisal Božansko komedijo? — Kateri junak se je boril z mlino na veter? — Naslov romana Dostojevskega! — Naslov romana G. Flauberta! — Poznaš kakega velikega nemškega pesnika?

Filozofija — Kateri filozof je živel pred Platonom? — Čigav je izrek: »Mislim, torej sem«? — Kateri sodobni filozof je povezan z eksencializmom?

Arhitektura — V kakšnem slogu je zgrajena večina ruskih cerkva? — Ali poznaš vsaj dva sloga grških stebrov? — Kaj je Partenon? — Kateri slog prevladuje pri katedralah?

Glasba — Naslov Debussyjeve skladbe! — Kaj je La Scala? — Ime sodobnega skladatelja! — Kdo je skladatelj Plesa v maskah?

Slikarstvo — Kdo je naslikal Zadnjo večerjo? — Kateri italijanski renesančni slikar je bil obenem slaven kipar? — Čigavo delo je kip Mislec? — Ime španskega slikarja!

Tuji jeziki — I don't think you can do this work — Ich habe schon einen Brief an sie geschrieben — Por los menos voy a hacerlo si hay tiempo — Prima luce nostri omnes erant flumen transportati — On voit toujours le côté de la lune.

ODGOVORI

Književnost — Dante — Don Kihot — Bratje Karamazovi, Zločin in kazni — Madame Bovary — Schiller, Goethe, Heine.

Filozofija — Sokrat, Heraklit, Demokrit — Descartes — Jean Paul Sartre.

Arhitektura — Bizantinski slog — Dorski, jonski in korintski stebri — Grško svetišče na Akropoli v Atenah — Večinoma je gotski.

Glasba — Mati — Operno gledališče v Milanu — Šoštakovič, Stravinski — Verdi.

Slikarstvo — Leonardo da Vinci — Michelangelo — Rodin — Goya, El Greco, Velasquez.

Tuji jeziki — Mislim, da ne zmoreš tega dela — Pismo sem jim (ji) že pisal — Vendar bom storil to, če bom imel čas — Ob zori so vse naše ljudi spravili čez reko — Mesece nam kaže vedno isto stran.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 518: Sedaj bo preobilica jajc, v poznih jesenskih mesecih pa bodo primanjkovala. Ali jih lahko sedaj konzerviramo.

Odgovor: Za konzerviranje jajc imamo naslednja sredstva: stekleno vodo, apneno mleko, parafinsko olje in hladilnik. Steklena voda mora biti 10%, tako tudi apneno mleko, kar se pravi, da razpusite 1 kg živega apna v 10 litrih vode; parafinsko olje pa uporabljamo čisto: dovolj je, če jajce potopimo za 2 minuti v parafinsko olje. Tako konzervirana jajca se ohranijo samo okoli 3 mesece, nakar postopek ponovimo.

Vprašanje št. 519: Koliko let je veljavno pooblastilo (prokura), ki ga kdo dobi iz tujine?

Odgovor: Dvajset let.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU
 Krstna predstava igre L. Lahole **MADEŽI NA SONCU** se zaradi tehničnih ovir prenese na soboto, 14. februarja, ob 21. uri v **AVDITORIJU**

V **nedeljo**, 15. febr., ob 15.30 v **prosv. dvorani**
 »A« Sirk« v Sv. KRIZU

MADEŽI NA SONCU

V **sredo**, 18. febr., ob 18.3 v **dvorani na stadionu**
 Prvi maj

Marija Holkova

PEPELKA

V **petek**, 20. febr., ob 20.30 v **kino dvorani v Skednju**
MADEŽI NA SONCU

V **petek**, 20. febr., ob 20.30 na **Opčinah**
GIGI

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša
 Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

dahnili smo si, ko nam je bilo rečeno, da nam ni treba več pričakovati njegovega obiska.

Park je bil obdani z visokim zidom, ob katerem so rasla močna, stoletna drevesa. Mnogokrat sem jih ogledoval in si mislil, kako lahko bi bilo splezati nanje in se spustiti na drugi strani na tla. Toda ob zidu na zunanji strani so korakale straže in razen tega bi ob belem dnevu v svoji čudni »uniformi« s črkama K. L. ne prišel daleč, saj bi se ne imel kam zateči. Najbrž so tudi druge obhajale enake misli, toda stvar je bila brezupna. Pozanimal sem se, če je že kdaj kdo ušel s plantaže, pa so mi rekli, da še nobeden. Pač pa so prejšnja leta, zlasti pred vojno, straže marsikateroga prisilile, da se je spustil v beg s plantaže, da so ga potem »na begu« ustrelile. Zdaj se to ni več dogajalo.

Onstran vhoda na plantažo je stalo nekaj prijaznih živo porbarvanih pritličnih hiš, v katerih so stanovale neke družine. Videli smo lepe otročke, ki so se igrali v pesku pred hišami in so se radi dali pobožati, ker so bili še premladniki, da bi nas prezirali. Včasih smo videli tudi njihovo mlado mater ali kako drugo mlado žensko. Tudi od teh nismo doživeli ponižanj. Gledale so nas bolj z radovednostjo in celo s sočutjem ter so prijazno odgovarjale na naše pozdrave, toda do kakih razgovorov ni nikoli prišlo, ne samo zato, ker nam je bilo to prepovedano, ampak ker tudi ni bilo priložnosti. Verjetno je bilo tudi tistim ljudem —

najbrž civilnim nameščencem posestva — prepovedano govoriti z nami. Le z otroki smo se sprijateljili.

Nekatere dele parka so zdaj obdelovali in zato je bila tudi potrebna naša delovna skupina. Del trat so zasadili s krompirjem, s korenjem, zeljem in vsakovrstno drugo zelenjavo. Prvi dan, ko sem prišel na delo v Wildpark, sem moral z nekaterimi drugimi prekopavati z lopatami zemljo na velikem travniku, ki je bil namenjen za krompirjev nasad. Izmed sedemdesetih ali osemdesetih, kolikor nas je štela skupina Wildpark, nas je Močala odbral kakih dvajset za to delo.

»Je težko?« sem vprašal bivšega ravnatelja Cirilove tiskarne in šefa enega največjih slovenskih zoložniških podjetij v Mariboru, duhovnika Franca Hrastelja, pred vojno enega najbolj vplivnih mož na Štajerskem, ko nas je Močala oboroževal z lopatami. »Boste že videli!« mi je pomenljivo odvrnil.

Kako uro smo res še precej pridno delali, ker je bilo še zgodaj in precej hladno, preden je sonce pregnalo meglo in razgrelo zemljo. Z gibanjem smo se skušali ogreti. Močala je prišel dvakrat mirno in molčal, ker je bil znak, da je zadovoljen z nami. Ko pa je postalo gorkeje, se je najprej Hrastelj naslonil na lopato, položil noge na zgornji topi rob rczila in mirno izjavil: »Tako, za danes je dosti!«

(Dalje)